

اهمیت و آثار بسم الله الرحمن الرحيم

نقش و اهمیت شروع هر کار با نام پروردگار تا آنجا است که رسول خدا(ص) می‌فرماید: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلُّ أَمْرٍ يُدْرَسُ بِأَلِفٍ لَا يُدْرَسُ إِلَّا فِيهِ فَهُوَ أَيْتُّرُّ خَدَاوَنْدُ مَتَعَالٍ مِي‌فَرْمَايِد: هِر كَار مَهْمِي كِه دَر آن «بِسْمِ اللّٰهِ» ذَكَرْ نَشُوْد، بِي‌فَرَجَام اسْت.» ...

نقش و اهمیت شروع هر کار با نام پروردگار تا آنجا است که رسول خدا(ص) می‌فرماید: «قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلُّ أَمْرٍ يُدْرَسُ بِأَلِفٍ لَا يُدْرَسُ إِلَّا فِيهِ فَهُوَ أَيْتُّرُّ خَدَاوَنْدُ مَتَعَالٍ مِي‌فَرْمَايِد: هِر كَار مَهْمِي كِه دَر آن «بِسْمِ اللّٰهِ"; ذَكَرْ نَشُوْد، بِي‌فَرَجَام اسْت.«

سرآغاز هر نام، نام خداست

که بی‌نام او نامه یکسر خطاست

پایداری و بقای عمل، بسته به ارتباطی است که با خدا دارد؛ از اینرو خداوند بزرگ در نخستین آیات قرآن بر پیامبر رحمت، دستور می‌دهد که تبلیغ اسلام را با نام خدا شروع کند: اَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ. طبق همین اصل، تمام سوره‌های قرآن با بسم الله آغاز می‌شود تا هدف اصلی که همان هدایت و سوق بشر به سعادت است از آغاز تا انجام با پیروزی قرین باشد. اهمیت شروع هر کاری با اسم جلاله و آشنا نبودن بسیاری از مردم با این مسئله، باعث شد تا در این مقاله مختصری از بیانات ائمه اطهار را به رشته تحریر درآوریم. امید آنکه ره‌گشای کارها و گره‌گشای مشکلات زندگی باشد.

اول، بسم الله

در باب علت انتخاب «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; برای آغاز هر کار، می‌توان به چند مورد اشاره کرد:

1. الله، جامع‌ترین نام: جمله «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; حاوی کلمه «اللّٰهُ"; است که جامع‌ترین نامهای خدا می‌باشد؛ زیرا بررسی اسامی خدا در قرآن مجید و یا سایر منابع اسلامی نشان می‌دهد که هر کدام از آنها یک بخش خاص از صفات خدا را منعکس می‌سازد. تنها نامی که اشاره به تمام صفات و کمالات الهی می‌کند یا به تعبیر دیگر، جامع صفات جلال و جمال است، همان «اللّٰهُ"; است.

2. رحمت عام و خاص خدا: مشهور در میان گروهی از مفسران، این است که صفت «رَحْمٰن"; اشاره به رحمت عام خدا است که شامل دوست و دشمن، مؤمن و کافر و نیکوکار و بدکار است؛ زیرا می‌دانیم «رَحْمٰن"; باران رحمت بی‌حسابش، همه را رسیده، و خوان نعمت بی‌دریغش، همه جا کشیده.« همه بندگان از مواهب گوناگون حیات بهره‌مندند و روزی خویش را از سفره گسترده نعمتهای بی‌پایانش برمی‌گیرند. این، همان رحمت عام او است که پهنه هستی را در برگرفته و همگان در دریای آن غوطه‌ورند.« اشاره به رحمت خاص پروردگار است که ویژه بندگان مطیع، صالح و فرمانبردار است؛ زیرا آنها به حکم ایمان و عمل صالح، شایستگی این را یافته‌اند که از رحمت، بخشش و احسان خاصی بهره‌مند شوند که آلودگان و بدکاران از آن سهمی ندارند.

3. تأثیر فکری و اخلاقی «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; قرآن، یکتا کتاب توحید و برای تکامل فکری بشر است. سوره‌های این هدیه الهی با جمله «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; آغاز می‌شود تا انسان را متوجه سازد که همه تعالیم و دستورهای پروردگار، از مبدأ حق و از مظهر رحمت است (جز سوره توبه که آیاتش نماینده قهر با مردم لجوج و اعلام قطع رابطه رحمت با آنها است). دستور گفتن این کلمه برای آن است که روی فکر و دل را از غیر خدا برگرداند تا انسان، همه جهان و هر عملی را از نظر توحید بنگرد و به سوی وحدت و ارتباط بگراید، و نامهای بتها و قدرتمندان را در آغاز کارهای مهم، از خاطر بزدايد تا از پراکندگی برهد و نگرانی به خود راه ندهد.

اهمیت فوق‌العاده آغاز با «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ";

در روایات اسلامی به قدری به این آیه از قرآن مجید اهمیت داده شده است که آن را هم‌ردیف «اسْمِ اعْظَمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; معرفی کرده‌اند. امام علی بن موسی الرضا(ع) می‌فرماید: «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ أَقْرَبُ إِلَى اسْمِ اللّٰهِ الْأَعْظَمِ مِنْ نَاطِرِ الْعَيْنِ إِلَى بَيَاضِهَا"; بسم الله الرحمن الرحيم، به اسم اعظم خدا نزدیک‌تر از سیاهی چشم است، به سفیدی آن.« آنچه از میان روایات امامان معصوم: درباره اهمیت «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; به دست می‌آید عبارت است از: 1. امامان معصوم: هیچ کاری را بدون گفتن این جمله آغاز نمی‌کردند. 2. سفارش می‌کردند غذا را با این جمله آغاز و اگر چند غذا تناول می‌کنید برای هر کدام جداگانه «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; بگوئید و چنانچه فراموش کردید، جمله «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; را بر زبان جاری کنید. این مطلب، به اهمیت فوق‌العاده شروع غذا با نام خداوند اشاره می‌کند. 3. بلند گفتن و آشکار کردن «بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ"; بسیار سفارش شده است. امام صادق(ع) می‌فرماید: «حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي

طالبِ اَتُهُ قَالَ التَّقِيَّةُ دِيْنِي وَ دِيْنُ اَبَائِي فِي كُلِّ شَيْءٍ اِلَّا فِي تَحْرِيْمِ الْمُسْكِرِ وَ حَلْعِ الْحَقِيْنِ عِنْدَ الْوُضُوْءِ وَ الْجَهْرِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ؛ پدرم از پدرانش روایت کرده است که علی بن ابی‌طالب فرمود: تقیه در هر چیز، دین من و دین پدران من است؛ جز در تحریم مست‌کننده و در کندن کفش، [برای مسح] هنگام وضو و در بلند گفتن بسم الله الرحمن الرحيم.؛

آثار گفتن &#171؛ بسم الله؛

1. در وضو: در تفسیر امام حسن عسکری(ع) در ثواب شروع وضو با بسم‌الله آمده است: و اگرگفت بسم الله در آغاز وضویش، باعث پاک‌شدن همه اعضا از گناهان می‌شود.؛
2. تعلیم به کودکان: پیامبر خدا(ص) فرمود: هر گاه معلم به کودک بگوید: &#171؛ بسم الله الرحمن الرحيم؛، خداوند برای این کودک و پدر و مادر او و این معلم، برائت [از آتش] خواهد نوشت.؛
3. هنگام افطار: امام کاظم از پدرانش نقل می‌فرماید: همانا برای هر شخص روزه‌دار، هنگام افطارش، دعای مستجابی است. پس هنگام لقمه نخست، بگو: &#171؛ بسم الله یا واسع المغفرة اغفرلی؛ و در روایت دیگر است (که بگو: &#171؛ بسم الله الرحمن الرحيم یا واسع المغفرة اغفرلی.؛ پس کسی که هنگام افطارش، این کلمات را بگوید، آمرزیده خواهد شد.؛
4. هنگام دعا: رسول خدا(ص) فرمود: &#171؛ لا یُرَدُّ دُعَاءٌ اَوَّلُهُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ؛ دعای آغاز شده با بسم الله الرحمن الرحيم رد نمی‌شود.؛
5. هنگام گرفتاری: امام صادق(ع) درباره تأثیر &#171؛ بسم الله؛ می‌فرماید: پس بگو: &#171؛ بسم الله الرحمن الرحيم لا حول و لا قوّة الا بالله العلیّ العظیم؛، که خداوند به سبب آن، هر نوع بلایی را که بخواهد از تو دفع می‌کند. پایداری و بقای عمل، بسته به ارتباطی است که با خدا دارد؛ از اینرو خداوند بزرگ در نخستین آیات قرآن بر پیامبر رحمت، دستور می‌دهد که تبلیغ اسلام را با نام خدا شروع کند
6. اثر &#171؛ بسم الله؛ در دفع بلا: امام کاظم به مفضل بن عمر فرمود: &#171؛ يَا مُفَضَّلُ احْتَجِبْ مِنَ النَّاسِ كُلِّهِمْ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ وَ بَقْلِ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اِقْرَأْهَا عَنْ يَمِيْنِكَ وَ شِمَالِكَ وَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْكَ وَ مِنْ خَلْفِكَ وَ مِنْ تَحْتِكَ وَ مِنْ فَوْقِكَ وَ اِذَا دَخَلْتَ عَلٰی سُلْطٰنٍ جَائِرٍ حِيْنَ تَنْتَظِرُ اِلَيْهِ فَاقْرَأْهَا ثَلٰثَ مَرٰتٍ وَ اعْقِدْ بِيَدِكَ الْيُسْرٰی ثُمَّ لَا تُفَارِقْهَا حَتّٰی تَخْرُجَ مِنْ عِنْدِهِ؛ ای مفضل! با &#171؛ بسم الله الرحمن الرحيم؛ و با قلّ هُوَ الله أحد؛، خود را از تمام مردم بیوشان. آن را سمت راست و چپ و مقابل و پشت سر و پایین و بالای خودت بخوان و هر گاه بر حاکم ظالمی وارد شدی و نگاهت به او که افتاد، آن را سه مرتبه بخوان و دست چپ خود را گره بزنی، سپس آن را باز نکن تا از نزدش خارج شوی.؛
7. هنگام خروج از منزل: امام باقر(ع) می‌فرماید: هر کس که از خانه‌اش خارج شود و &#171؛ بسم الله الرحمن الرحيم؛ بگوید، دو فرشته به او می‌گویند: هدایت شدی و هر گاه بگوید: &#171؛ لا حول و لا قوّة الا بالله العلیّ العظیم؛، به او می‌گویند: نگاه داشته شدی و هرگاه بگوید: &#171؛ توکلت علی الله؛، به او می‌گویند: کفایت شدی. [در اینجا] شیطان می‌گوید: چه کار کنم با کسی که هدایت شده، نگاه داشته شده و کفایت شده است. آنچه گذشت، خلاصه‌ای از صدها روایت درباره فضیلت و آثار &#171؛ بسم الله الرحمن الرحيم؛ بود؛ ولی متأسفانه، نوشتن این جمله در ابتدای نوشته‌ها کم‌رنگ شده است و احترام بایسته و شایسته به این کلام گزارده نمی‌شود؛ در حالی‌که در میان هزاران حدیث از ائمه اطهار؛ یک نوشته با کلمه بسمه تعالی و مشابه آن مشاهده نشده است.

محمد مهدی فجرى
منبع: آرمان